

2020 METŲ VALSTYBINĖS KALBOS VARTOJIMO IR TAISYKLINGUMO KONTROLĖS ATASKAITA

Visais amžiais žmonės kalbėjo savo gimtąja kalba ir visados rūpinosi ją išlaikyti, turtinti, tobulinti ir gražinti.

Mikalojus Daukša

Šie prieš daugiau nei 520 metų pasakyti kunigo, švietėjo, vieno žymiausių lietuvių raštijos kūrėjų Mikalojaus Daukšos žodžiai išlieka aktualūs ir dabar. Juk gimtoji kalba išties yra mūsų tapatybės savastis, o ją saugoti ir gerbti būtina. Šimtus metų lietuviai puoselėjo ir saugojo savo kalbą, palikdami ją mums ir tikėdami, kad mes ją perduosime savo vaikaičiams. Tad kalba – vertybė, kurios tikrumą ir švarumą saugoti yra visų mūsų priedermė. Tuo turi rūpintis visi: ir Lietuvos gyventojai, ir valstybinės institucijos.

Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatyme nustatyta, kad valstybinė lietuvių kalba vartojama viešajame Lietuvos gyvenime ir visos Lietuvos Respublikoje veikiančios institucijos, įstaigos, įmonės ir organizacijos raštvedybą, apskaitos, atskaitomybės, finansinius bei techninius dokumentus privalo tvarkyti valstybine kalba. Taip pat įstatyme numatyta šios kalbos apsauga, kontrolė ir atsakomybė už pažeidimus.

Jurbarko rajono savivaldybė (toliau – savivaldybė), vykdydama Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio 13 punktu nustatytą valstybinės (valstybės perduotos savivaldybėms) funkciją, 2020 metais atliko valstybinės kalbos vartojimo ir taisyklingumo kontrolę ir pagal Valstybinės kalbos vartojimo ir taisyklingumo kontrolės Jurbarko rajono savivaldybės teritorijoje taisyklės (jos paskelbtos savivaldybės interneto svetainėje www.jurbarkas.lt) (žr. – „Veiklos sritys“ → „Valstybinė kalba“) parengė metinę apibendrintą ūkio subjektų veiklos patikrinimų rezultatų ataskaitą.

2020 metais Jurbarko rajono savivaldybėje atlikta 20 ūkio subjektų¹ veiklos patikrinimų². Patikrinta: 6 įmonės ir įstaigos, 7 mokyklos, 6 seniūnijos ir 1 kultūros centras.

Dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) ir šalyje paskelbto karantino didžioji dalis patikrinimo darbų vykdyta nuotoliniu būdu ir iš dalies. Analizuota viešai paskelbta informacija ir savivaldybei atsiųsti ūkio subjektų įvairūs dokumentai, įvertinti viešieji užrašai ir reklama, tirta interneto svetainių kalba ir kt.

Patikrintuose dokumentuose ir interneto svetainėse pasitaikė stiliaus, brūkšnio ir brūkšnelio vartojimo, kabučių rašymo, pažyminių skyrybos, adresų ir telefono numerio rašymo klaidų. Tos pačios klaidos buvo daromos ir 2019 metais. Pasitaikė pavienių gramatikos klaidų (o ypač vis dar neišnykstantis žodžių junginys – *kad* su bendratimi, pvz.: *tam, kad informuoti* (turi būti – *tam, kad informuotume (būtų informuota...)*; *kad pateisinti* (turi būti – *kad būtų pateisinta (pateisintume (pateisintų)* ir pan.)

Palyginus su ankstesniais metais, daugėja klaidų, padarytų dėl neatidumo (dažniausiai žodyje praleistų raidžių) ir dėl laisvesnės skyrybos (visai nereikalingose vietose nepateisinamai parašomi kableliai arba jų trūksta ten, kur tikrai turėtų būti). Dokumentų ir įvairių kitų raštų (skelbimų, pranešimų ir pan.) rengėjai kartais nepagalvoja apie teksto kultūrą ir dokumento išvaizdą (be jokio motyvo oficialiame tekste palieka itin didelius tarpus tarp žodžių, įkelia iš kitų informacijos šaltinių teksto dalį ir užmiršta pataisyti šriftą ir (arba) jo dydį, sumaišo skyrybos ženklus)...

¹ Ūkio subjektas – fizinis ar juridinis asmuo arba kita organizacija, juridinio asmens ar kitos organizacijos filialas, Jurbarko rajono savivaldybės teritorijoje vykdomas Lietuvos Respublikos teisės aktų reglamentuojamą ūkinę veiklą.

² Ūkio subjekto veiklos patikrinimas – teisės aktų reglamentuoti kalbos tvarkytojo vykdomi veiksmai (ūkio subjekto dokumentų (įsakymų, protokolų, siunčiamųjų raštų, paslaugų aprašų, finansinių, techninių ir kitų dokumentų), viešųjų užrašų, reklamos, prekių etikečių bei aprašų patikrinimas, tyrimas, interneto svetainės kalbos vertinimas, dokumentų poėmis), kuriais tikrinama, ar savivaldybės teritorijoje laikomasi teisės aktų, nustatančių valstybinės kalbos vartojimo ir taisyklingumo reikalavimus.

Suderinta 30 reklamos projektų (dėl devynių reklamų buvo pareikštos pastabos (penkių reklamų klaidos ištaisytos, o keturias išimties tvarka leista laikinai viešinti). Vienai reklamai nepritarta (buvo daug klaidų), todėl reklamos savininkas turėjo pakeisti reklaminį standą. Dalis reklamos savininkų stengiasi palikti senus (kartais net praradusius reklaminę išvaizdą ir jau nelabai įskaitomus) standus su klaidomis ir nenori nieko keisti.

2020 metais, palyginus su ankstesniais metais, vis daugiau reklamos savininkų pirmiau kreipiasi pagalbos (pritarimo) dėl reklamos turinio skelbimo, o tik po suderinimo gamina tuos reklaminius standus. Tai žymiai palengvina seniūnijų darbą ir sumažina nesusipratimų bei konfliktų. Geriausia išeitis – pirmiau susitarti, o tik po to skelbti...

Patikrinti 35 viešieji užrašai ir nemažai informacinių pranešimų. Pagrindinės klaidos:

1. Netinkamai užrašyti telefono numeriai. Pagal Nacionalinių ir tarptautinių telefono ryšio numerių rašymo taisykles, patvirtintas Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktorius 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1V-1162 „Dėl nacionalinių ir tarptautinių telefono ryšio numerių rašymo taisyklių patvirtinimo“, telefono numeriai (paliekant tarpus tarp kai kurių skaitmenų) turi būti užrašomi taip:

1.1. viešasis fiksuoto telefono ryšio numeris – (8 123) 45 678 (skliausteliuose rašomas skaičius 8 ir 1, 2 ar 3 ženklų miesto kodas (pavyzdžiui, Vilniaus kodas – 5, Kauno kodas – 37, daugelio rajonų kodai – trijų skaitmenų), o tarptautinis numeris – + 370 123 45 678;

1.2. viešasis judriojo (mobiliojo) telefono ryšio numeris – 8 123 45 678, o tarptautinis numeris – + 370 123 45 678.

2. Namo numeris užrašytas su mažąją raide. Pagal Adresų formavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 2092 „Dėl adresų formavimo taisyklių patvirtinimo“, 13 punktą „pastato ar pastatų komplekso numeris rašomas skaičiumi (-iais) arba skaitmens (-ų) ir didžiosios raidės kombinacija“, todėl pastatų numerių lentelėse, skelbimuose reikėtų rašyti: K. Donelaičio g. 7A, Pramonės g. 1B, Ryto a. 5A...

Su dalimi įstaigų vadovų yra sutarta, kad, rengiant naujus reklaminius standus, į nustatytą taisyklių (tvarkų aprašų) reikalavimus bus atsižvelgta.

Skundų dėl netinkamo valstybinės kalbos vartojimo 2020 metais negauta.

Tikrinti ir derinti 346 (2019 m. – 296) Jurbarko rajono savivaldybės tarybos sprendimai. Juridiniams ir fiziniams asmenims suteiktos 392 konsultacijos: el. paštu arba raštu – 180, telefonu – 120, žodžiu – 92. 2019 m. buvo suteikta 410 konsultacijų.

Konsultuota tarptautinių žodžių ir svetimybų vartojimo bei jų keitimo lietuviškais atitikmenimis, užsieniečių pavardžių rašymo, išplėstinių pažyminių, įterpinių, kreipinių ir vienaarūšių sakinių dalių skyrybos, teksto stiliaus klaidų taisymo, kanceliarinės ir buhalterinės kalbos vartojimo, vienodų skyrybos ženklų rašymo (nerašymo) klausimais. Tartasi dėl protokolų ir lydraščių rašymo, tarmių ir šnektų vartojimo.

2020 metais Jurbarko krašte, kaip ir visoje Lietuvoje, itin pasklido nemažai naujų arba itin retai vartotų žodžių, taip pat atsirado naujos jau vartojamų žodžių prasmės, pavyzdžiui: koronavirusas, virusnešys (-ė), rizikaamžiai (senoliai, senjorai), iškištanosiai (po apsaugine kauke neslepiantys nosies), puslapvertis, visybiškumas, burbulas (valstybių, ūkio vienetų ir pan. junginys). Itin į lietuvių kalbą skverbiasi svetimybės influenceris (o juk galima vartoti gražius lietuviškus žodžius įtakdarys (-ė), įtakotojas (-a), įtakiukas (-ė), nuomonės formuotojas (-a), nuomonės lyderis (-ė) ir jaunimo labai pamėgti, tačiau visiškai nevartotini ir bendrinei kalbai neteiktini žodžiai „postas“, „postinti“ arba net „šitpostinti“ (juk tai yra tik paprasčiausias įrašas (žinutė), žinutės įrašymas (parašymas).

Aktualūs Valstybinės kalbos vartojimo ir tikrinimo dokumentai viešinami savivaldybės interneto svetainėje www.jurbarkas.lt (žr. – „Veiklos sritys“ → „Valstybinė kalba“).

Dokumentų ir viešųjų ryšių skyriaus vyr. specialistas Antanas Gvildys